

Vänersborgs kommun
Barn och utbildningsförvaltningen

RAPPORT

Dnr: BUTN 2026/94

En lägesbild av särskilt stöd Vänersborgs kommunala grundskolor

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
Uppdrag	3
Inledning	4
Lagrum	4
Särskilt stöd – ansvarsfördelning och rättssäker hantering	4
Statliga skolmyndigheter	6
- Skolverket	6
- Skolinspektionen	7
- Specialpedagogiska skolmyndigheten	7
Delbetänkande och regeringens fortsatta beredning	8
Forskning och teoretiska utgångspunkter	9
Kartläggning 2025 och 2026	9
- Andel rapporterade elever vid kartläggning	10
- Antal inrapporterade elever per årskurs	10
- Elevhälsoarbete – andel elever	11
- Extra anpassningar – andel elever	12
- Utredning av elevs behov av särskilt stöd	12
- Åtgärdsprogram	13
Genomförda arbetsinsatser på skolenheterna, höstterminen 2025	15
Genomförda arbetsinsatser på skolenheterna, vårterminen 2026	16
Granskning av åtgärdsprogram 2026	17
Analys	19
Identifierade styrkor och utvecklingsområden	20
Planerade arbetsinsatser på skolenheterna, läsåret 2026/2027	21
Barnrätt – med utgångspunkt i artiklar enligt lag 2018:1197	22
Beslut av ledningsgruppen	23
Referenslista	24

Sammanfattning

Rapporten visar att arbetet med särskilt stöd i Vänersborgs kommunala grundskolor har utvecklats i gynnsam riktning sedan mars 2025. Flera viktiga utvecklingsinsatser har genomförts, vilket har bidragit till en tydligare gemensam arbetsprocess, ökad rättssäkerhet och förbättrad kvalitet i genomförandet av arbetet med särskilt stöd. Samtidigt identifierar rapporten områden som fortsatt behöver utvecklas, bland annat kopplat till kvaliteten i åtgärdsprogram, gränsdragningen mellan stödformer och behovet av ett fortsatt stärkt pedagogiskt ledarskap. Resultatet i rapporten ger ett underlag för utvecklingsarbete på både huvudmanna- och skolenhetsnivå.

Kartläggningarna visar att utredningsprocessen i årskurs 7–9 har stärkts. Fler rektorsbeslut om utredning har fattats, väntetider har minskat och en större andel utredningar har slutförts. Även det gemensamma elevhälsoarbetet i samverkan mellan skolorna och centrala barn- och elevhälsan har stärkts. Resultaten visar på en kvalitativ förstärkning av arbetet i årskurs 7–9, samtidigt som de ger underlag för fortsatt utveckling.

Även i förskoleklass till årskurs 6 (F-6) visar kartläggningarna att arbetet med särskilt stöd har utvecklats inom flera centrala områden. Extra anpassningar används fortsatt i mycket hög utsträckning och uppföljningen av dessa har stärkts mellan 2025 och 2026, vilket innebär att anpassningar i större utsträckning utvärderas och intensifieras när behov kvarstår. Samverkan inom elevhälsoarbetet mellan skolorna och den centrala barn- och elevhälsan har också förstärkts, liksom elev- och vårdnadshavares delaktighet kring åtgärdsprogram. Resultaten är förenliga med skolornas pågående arbete med tillgängliga lärmiljöer och ger förbättrade förutsättningar för ett tidigt och förebyggande arbete. Samtidigt kvarstår behov av rättssäkra och effektiva utredningsprocesser när extra anpassningar inte är tillräckliga.

Granskningen av åtgärdsprogram 2026 visar att skolorna i huvudsak har fungerande rutiner för den formella hanteringen av åtgärdsprogram. Beslut dokumenteras, ansvar tydliggörs och uppföljning sker i ökande grad. Samtidigt framgår att kvaliteten i innehållet varierar, särskilt när det gäller en tydlig koppling mellan elevens behov, beslutade åtgärder och uppföljningsbara mål. För vissa elever är åtgärderna mer generellt formulerade och svåra att skilja från extra anpassningar, vilket pekar på behov av fortsatt utvecklingsarbete kring stödformernas syfte och användning. Granskningen visar också att ett fortsatt arbete krävs för att de digitala systemen ska harmoniseras och ge tillförlitlig statistik.

Forskningen i rapporten visar att kvaliteten i arbetet med särskilt stöd påverkas av organisatoriska och ledningsmässiga faktorer. Hit hör bland annat rektors pedagogiska ledarskap, en tydlig ansvarsfördelning, ett systematiskt och gemensamt elevhälsoarbete samt huvudmannens uppföljning och styrning. Den relativt höga andelen åtgärdsprogram i kommunen behöver därför förstås i relation till hur stödformerna används i praktiken och hur gränsen mellan extra anpassningar och särskilt stöd hanteras.

Sammantaget visar rapporten att kommunen har tagit viktiga steg mot ett mer sammanhållet, systematiskt och rättssäkert arbete med särskilt stöd. Den fortsatta utvecklingen behöver inriktas på att ytterligare stärka rektors pedagogiska ledarskap och det systematiska elevhälsoarbetet, för att höja kvaliteten i åtgärdsprogrammets innehåll, tydliggöra övergången mellan stödformer, vidareutveckla tidiga insatser i F-6. Den fortsatta utvecklingen förutsätter ett aktivt huvudmannaskap som ger förutsättningar för styrning, uppföljning och stöd över tid.

Sofia Bråberg

Förvaltningschef/Skolchef

Uppdrag

Bakgrund

Enligt Skolverkets allmänna råd om arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram (SKOLF5 2022:334) ansvarar rektorn för att det på skolenheten finns ändamålsenliga rutiner för arbetet med särskilt stöd i enlighet med 3 kap. skollagen. Rutinerna ska säkerställa en rättssäker och likvärdig hantering och tydliggöra anmälan till rektor, ansvarsfördelning, samverkan med barn- och elevhälsan, genomförande och dokumentation av utredningar samt arbetet med åtgärdsprogram, inklusive uppföljning, avslut och överklagande.

I EY:s granskning (Ernst & Young), redovisad för barn- och utbildningsnämnden i december 2024, identifierades brister i arbetet med särskilt stöd vid skolor med årskurserna 7–9. Granskningen visade att utredningar om behov av särskilt stöd inte alltid genomfördes, att åtgärdsprogram i vissa fall saknade konkreta och utvärderingsbara åtgärder samt att uppföljning och revidering av åtgärder inte genomfördes systematiskt när insatserna var otillräckliga. Granskningen visade även behov av att tydliggöra arbetssättet kring utarbetande och uppföljning av åtgärdsprogram.

Uppdragets mål:

- Att rektorer och barn- och elevhälsan har god kunskap om lagstiftning och interna rutiner.
- Hög rutinföljsamhet

Uppdragets syfte:

Att stärka kvaliteten och rättssäkerheten i arbetet med särskilt stöd, så att alla elever i behov av stöd får rätt insatser i rätt tid och på rätt nivå för att nå utbildningens mål.

Uppdragets aktiviteter:

Uppdraget omfattar att samordna genomförandet av en kartläggning i samtliga skolor med årskurserna 1–9. Kartläggningen ska genomföras under vårterminen 2025 och utföras på ett likvärdigt, strukturerat och jämförbart sätt.

Kartläggningen ska omfatta samtliga elever som är i behov av särskilt stöd och säkerställa om det för respektive elev finns:

- beslut om utredning om behov av särskilt stöd,
- genomförd och dokumenterad utredning,
- åtgärdsprogram med konkreta och utvärderingsbara åtgärder, samt
- beslutade åtgärder som följs upp och utvärderas systematiskt.

Inom ramen för uppdraget ska även kompetensutvecklingsinsatser genomföras för elevhälsopersonal, specialpedagoger och rektorer.

Vidare ska gemensamma arbetssätt och systemstöd i processen kring särskilt stöd förtydligas och utvecklas.

Avslutningsvis ska en åtgärdsplan upprättas med utgångspunkt i de behov och utvecklingsområden som identifieras genom kartläggningen.

Inledning

Rapporten har genomförts på uppdrag av barn- och utbildningsnämnden i Vänersborgs kommun och syftar till att ge en samlad lägesbild av arbetet med särskilt stöd i kommunens grundskolor. Rapporten bygger på kartläggningar som genomfördes under vårterminerna 2025 och 2026 samt en granskning av åtgärdsprogram våren 2026, och utgör ett underlag för fortsatt analys, styrning och utveckling på huvudmänna- och skolenhetsnivå.

Arbetet med särskilt stöd är en central del av skolans kompensatoriska uppdrag och avgörande för att säkerställa att alla elever ges likvärdiga förutsättningar att nå utbildningens mål. För huvudmannen innebär detta ett ansvar att följa upp hur stödinsatser planeras, genomförs och utvärderas samt att säkerställa att arbetet bedrivs systematiskt och rättssäkert i hela organisationen.

Rapporten inleds med en redogörelse för uppdragets bakgrund samt gällande regelverk och ansvarsfördelning i arbetet med särskilt stöd. Därefter följer kartläggningar samt beskrivning av genomförande, granskning och analys. Avslutningsvis presenteras identifierade styrkor, utvecklingsområden och rekommendationer för det fortsatta arbetet.

Lagrum

Skolans ansvar att utreda elevers behov av stöd regleras tydligt i skollagen (2010:800).

7 kap. 2 och 29 kap. 2 § – Skolplikt och rätt till utbildning

Alla barn som omfattas av skolplikten har en grundlagsreglerad rätt till kostnadsfri utbildning. Det finns också vissa grupper av barn som har rätt till kostnadsfri utbildning trots att de inte omfattas av skolplikten.

3 kap. 2 § – Ledning och stimulans

Skolan ska se till att alla elever ges den ledning och stimulans de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.

3 kap. 5 § – Extra anpassningar

När en elev riskerar att inte nå kunskapskraven ska extra anpassningar ges skyndsamt inom den ordinarie undervisningen.

3 kap. 7§ - Utredning

Om det finns risk att en elev inte når betygskriterierna trots extra anpassningar ska detta anmälas till rektor, som skyndsamt ska utreda behovet av särskilt stöd i samråd med barn- och elevhälsan.

3 kap. 9 § – Åtgärdsprogram

Om det bedöms att en elev är i behov av särskilt stöd, ska ett åtgärdsprogram utarbetas. Av programmet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Av programmet ska det också framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas.

Särskilt stöd – ansvarsfördelning och rättssäker hantering

Arbetet med stöd i skolan regleras i skollagen (2010:800), främst i 3 kap. 5–12 §§, och omfattar tillgängliga lärmiljöer genom ledning och stimulans, extra anpassningar samt särskilt stöd. Syftet är att elever som riskerar att inte nå kunskapskraven eller som har andra svårigheter i sin skolsituation ska få det stöd de behöver. Arbetet med särskilt stöd innefattar utredning, beslut, genomförande samt uppföljning och utvärdering av åtgärdsprogram och sker i samverkan mellan huvudman, skola, central barn- och elevhälsan, elev och vårdnadshavare. Även fritidshemmet är en viktig del i detta arbete.

Huvudmannen ansvarar enligt 2 kap. skollagen för att utbildningen genomförs i enlighet med gällande lagar och föreskrifter samt för att det finns organisatoriska, personella och ekonomiska förutsättningar för arbetet med särskilt stöd. Detta ansvar innefattar att säkerställa att personalen ges förutsättningar att utveckla och upprätthålla den kompetens som krävs för att professionellt kunna utföra sina arbetsuppgifter, att verksamheten har tillgång till den centrala barn- och elevhälsans funktioner samt

att ett systematiskt kvalitetsarbete bedrivs i enlighet med 4 kap. skollagen. I detta ingår att följa upp hur utredningar om elevers behov av särskilt stöd och att åtgärdsprogram initieras, genomförs, följs upp och utvärderas.

Rektorn har enligt 3 kap. 8 och 9 §§ skollagen det övergripande ansvaret för beslut som rör särskilt stöd. När det finns anledning att anta att en elev riskerar att inte nå kunskapskraven ska rektorn se till att eleven i första hand får stöd i form av ledning och stimulans samt extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. Om extra anpassningar inte är tillräckliga, eller om det redan från början bedöms att elevens svårigheter är av sådan omfattning att mer ingripande insatser krävs, ska rektorn skyndsamt se till att elevens behov av särskilt stöd utreds.

Rektorn ansvarar för att utredningen genomförs på ett allsidigt sätt och att elevens och vårdnadshavarnas synpunkter inhämtas. Om utredningen visar att eleven är i behov av särskilt stöd ansvarar rektorn för att fatta beslut om åtgärdsprogram samt för att säkerställa att beslutade insatser genomförs, följs upp och utvärderas.

Lärarna har en central roll i arbetet med särskilt stöd. De ansvarar för att kontinuerligt följa och dokumentera elevernas kunskapsutveckling, uppmärksamma tidiga tecken på svårigheter samt anpassa undervisningen inom ramen för ledning och stimulans och extra anpassningar. Lärare bidrar med pedagogiskt underlag till rektorns utredning av elevens behov av särskilt stöd och kan, efter beslut, ansvara för att genomföra delar av de stödåtgärder som fastställs i åtgärdsprogrammet. De följer även upp och återkopplar effekterna av genomförda åtgärder till rektor och vid behov till elevhälsoteamet.

Specialpedagogen har en nyckelroll i arbetet med särskilt stöd genom att bidra med specialpedagogisk kompetens vid utredning av elevens behov av särskilt stöd. Arbetet sker på rektors uppdrag och i nära samverkan med lärare samt den centrala barn- och elevhälsan. Inom ramen för utredningen genomför eller medverkar specialpedagogen i den pedagogiska bedömningen genom att analysera och sammanställa pedagogiskt underlag om elevens situation, undervisningens utformning och lärmiljöns tillgänglighet. Specialpedagogen kan även ge stöd till lärare i analys och utveckling av undervisning och lärmiljö samt medverkar i utformning, genomförande och utvärdering av åtgärdsprogram.

Enligt 2 kap. 25 § skollagen ska barn- och elevhälsan arbeta förebyggande och hälsofrämjande och utgöra en integrerad del av skolans samlade arbete, inklusive arbetet med elever som är i behov av särskilt stöd. Inom elevhälsoarbetet bidrar olika professionella kompetenser till att ge utredningen ett helhetsperspektiv samt till att åtgärder och stödinsatser i åtgärdsprogram utformas och samordnas utifrån elevens samlade behov och förutsättningar.

För yngre elever behöver arbetet med särskilt stöd bedrivas utifrån ett helhetsperspektiv som omfattar hela elevens skoldag. Fritidshemmets verksamhet utgör i detta sammanhang en viktig del genom att bidra med kontinuerliga observationer av elevens sociala samspel, trygghet och delaktighet. Under rektors ledning behöver fritidshemmets erfarenheter integreras i utredningsarbetet och i uppföljningen av beslutade insatser, för att säkerställa kvalitet och kontinuitet i stödinsatserna. En sammanhållen arbetsprocess mellan skola och fritidshem bidrar därmed till ett mer samordnat och verkningsfullt stöd för eleven.

Skolväsendets överklagandenämnd har uttalat följande om särskilt stöd inom fritidshemmet: *Fritidshemmet har inte några egna mål och kunskapskrav. Det anges dock i förarbetena att en elev kan behöva stöd i fritidshemmet för att förebygga svårigheter att nå målen i grundskolan eller förskoleklassen. Utgångspunkten för om en elev är i behov av särskilt stöd på fritidshemmet är således att sådant stöd behövs för att ge eleven förutsättningar att nå kunskapskraven i grundskolan. En elev med andra svårigheter i sin skolsituation, såsom en funktionsnedsättning, som på längre sikt kan påverka elevens möjligheter att nå kunskapskraven kan av detta skäl vara i behov av särskilt stöd. För att eleven av detta skäl ska vara i behov av särskilt stöd i fritidshemmet krävs att stödåtgärder i denna skolform behövs för att eleven på längre sikt ska ges förutsättningar att nå kunskapskraven i grundskolan. En förutsättning för att eleven ska vara i behov av särskilt stöd på fritidshemmet är följaktligen att det finns en koppling till elevens måluppfyllelse i grundskolan på så sätt att särskilt stöd behövs för att ge eleven förutsättningar att nå kunskapskraven i grundskolan, antingen för närvarande eller på sikt (ÖKN dnr 2018-1048).*

Eleven ska ges möjlighet till delaktighet i utredningen utifrån ålder och mognad, och elevens upplevelser av sin skolsituation ska beaktas i den utsträckning det är möjligt (1 kap. 10 § skollagen). Elevens perspektiv och erfarenheter är viktiga för att ge en fördjupad förståelse av elevens behov och hur skolsituationen upplevs i praktiken. Eleven ska även ges möjlighet till delaktighet i arbetet med åtgärdsprogrammet utifrån ålder och mognad (3 kap. 9 § skollagen).

Vårdnadshavare ska informeras när en utredning om elevens behov av särskilt stöd inleds och ges möjlighet att lämna synpunkter (3 kap. 7 § skollagen). I utredningsarbetet är vårdnadshavarnas medverkan central för att ge en helhetsbild av elevens situation, inklusive hur elevens vardag och eventuell problematik tar sig uttryck i hemmiljön. Deras erfarenheter kan bidra till en fördjupad förståelse av elevens styrkor, behov och förutsättningar. Vårdnadshavare ska fortlöpande hållas informerade om utredningens resultat och om beslut som rör åtgärdsprogram samt ges möjlighet att vara delaktiga i arbetet med att utarbeta, följa upp och utvärdera åtgärdsprogrammet (3 kap. 9 § skollagen).

Om utredningen visar att en elev är i behov av särskilt stöd ska rektorn, enligt 3 kap. 9 § skollagen, besluta att ett åtgärdsprogram ska utarbetas. Åtgärdsprogrammet ska vara tydligt, konkret och möjligt att följa upp och utvärdera. Av åtgärdsprogrammet ska det framgå vilka åtgärder som ska genomföras, vilka mål som ska uppnås på kort och lång sikt samt vem som ansvarar för genomförandet. Vidare ska det framgå i vilken omfattning och under vilken tidsperiod åtgärderna ska genomföras, samt hur och när de ska följas upp och utvärderas, i enlighet med Skolverkets allmänna råd om arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram (Skolverket, 2022). Att åtgärderna är konkreta och utvärderingsbara är en central förutsättning för att kunna bedöma om stödet leder till önskad effekt och för att säkerställa en rättssäker hantering vid beslut om fortsatt, förändrat eller avslutat särskilt stöd.

Särskilt stöd kan organiseras på gruppnivå, men åtgärdsprogrammet måste tydligt visa hur stödets utformning och genomförande är anpassade till den enskilda elevens behov. Generella åtgärder på klass- eller skolnivå kan inte i sig utgöra särskilt stöd utan sådan individualisering (3 kap. 9 § skollagen samt Skolverkets allmänna råd 2022).

Studiehandledning på modersmål kan, beroende på insatsens omfattning, varaktighet och organisering, utgöra antingen som extra anpassning eller särskilt stöd. När studiehandledning ges i begränsad omfattning inom ramen för den ordinarie undervisningen och utan behov av formellt beslut, kan den hanteras som en extra anpassning. Om studiehandledningen däremot är mer omfattande, långvarig eller organiseras utanför den ordinarie undervisningen och bedöms vara nödvändig för att eleven ska nå kunskapskraven, ska den hanteras som särskilt stöd. I sådana fall krävs utredning av elevens behov av stöd och beslut om åtgärdsprogram. Bedömningen av stödform ska alltid göras utifrån elevens individuella behov och dokumenteras i enlighet med skollagens bestämmelser.

Sammanfattningsvis är arbetet med särskilt stöd ett gemensamt och långsiktigt ansvar som förutsätter tydlig ansvarsfördelning, systematisk samverkan och aktiv delaktighet från samtliga berörda, med rektorn som ansvarig för att leda och samordna arbetet. Lärares, barn- och elevhälsans, specialpedagogens och fritidshemmets bidrag, liksom tydliga, konkreta och utvärderingsbara åtgärder, är avgörande för att stödinsatserna ska få avsedd effekt och för att varje elev ska ges förutsättningar att nå utbildningens mål.

Statliga skolmyndigheter

Skolverket

Skolverket är statens centrala förvaltningsmyndighet för skolväsendet och har ett stödjande och vägledande uppdrag. Myndigheten ansvarar för styrdokument, nationella prov, bedömningsstöd och statistik samt ger vägledning till huvudmän och skolor i syfte att främja en likvärdig utbildning av hög kvalitet. Skolverket utövar ingen tillsyn.

I Skolverkets rapport *Särskilt stöd i grundskolan – läsåret 2025/26* framgår att cirka 7,1 procent av eleverna i grundskolan har ett åtgärdsprogram för särskilt stöd. Andelen har ökat över tid och är högre bland pojkar samt i skolor med större socioekonomiska utmaningar. Vanliga stödformer är anpassad studiegång och placering i särskild undervisningsgrupp, främst i de senare årskurserna, vilket indikerar att stödbehov ofta identifieras sent i elevernas skolgång.

I Skolverkets rapport *Många elever får inte den hjälp de behöver i skolan (2025)* framgår att en betydande andel elever upplever att stödet är otillräckligt när skolarbetet blir svårt. Samtidigt anger många lärare att de saknar tillräckliga förutsättningar för att kunna arbeta med extra anpassningar och särskilt stöd. Rapporten visar även att en majoritet av eleverna upplever att deras lärare är bra på att förklara och uppmuntra när något upplevs som svårt, särskilt i de tidiga skolåren. Detta pekar på att det finns en välutvecklad pedagogisk kompetens och fungerande relationer mellan lärare och elever som utgör en viktig grund för vidare utveckling av stödinsatserna. Rapporten pekar även på en ökad medvetenhet bland lärare om vilka organisatoriska och resursmässiga förutsättningar som krävs för att bättre kunna möta elevers olika behov. Rapporten visar att både tydliga utmaningar och befintliga styrkor finns, vilka kan tas tillvara i det fortsatta utvecklingsarbetet.

Skolverkets statistik och analyser visar att behovet av särskilt stöd i grundskolan är omfattande och ökande samt att stödinsatser i många fall sätts in relativt sent i elevernas skolgång. För huvudmannen innebär detta ett ansvar att säkerställa organisatoriska förutsättningar för ett förebyggande, tidigt och samordnat arbete med stödinsatser. Det innefattar tydlig ansvarsfördelning, tillgång till specialpedagogisk och övrig elevhälsokompetens samt ett systematiskt kvalitetsarbete som följer upp och utvecklar arbetet med särskilt stöd på både huvudmanna- och skolenhetsnivå.

Skolverket har genom vägledning samt genom remissyttranden till regeringen, senast i samband med remissbehandlingen av *SOU 2025:44 – Förbättrat stöd i skolan*, betonat behovet av ett tydligare och mer sammanhållet regelverk för stödinsatser. Myndigheten har även deltagit i den dialog och det underlagsarbete som legat till grund för den efterföljande propositionen *Förbättrat stöd i skolan* (prop. 2025/26:195).

Skolinspektionen

Skolinspektionen ansvarar för tillsyn och kvalitetsgranskning av skolor och huvudmän och granskar att utbildningen bedrivs i enlighet med skollagen och övriga styrdokument. När brister konstateras fattar myndigheten beslut med krav på att huvudmannen vidtar åtgärder.

I Skolinspektionens återkommande granskningar under 2024 och 2025 av skolors arbete med extra anpassningar och särskilt stöd framkommer att många skolor har fortsatt betydande utmaningar inom området. En central brist som identifieras är en otydlig gränsdragning mellan extra anpassningar och särskilt stöd, vilket i flera fall leder till att stödinsatser pågår under lång tid utan att utredning om behov av särskilt stöd genomförs eller att beslut om åtgärdsprogram fattas.

Skolinspektionen pekar även på brister i ansvarsfördelning och i samverkan mellan lärare, barn- och elevhälsans olika professioner och rektor. Myndigheten framhåller behovet av tydligare rutiner, stärkt samarbete mellan berörda professioner samt en mer systematisk och rättssäker organisering av stödinsatser och uppföljning.

Specialpedagogiska skolmyndigheten, SPSM

Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) är en statlig myndighet under Utbildningsdepartementet som stödjer huvudmän och skolor i arbetet med att skapa en tillgänglig och likvärdig utbildning för alla elever. Myndigheten erbjuder specialpedagogisk rådgivning, kompetensutveckling och kunskapsstöd kring anpassningar och inkluderande lärmiljöer samt ansvarar för de statliga specialskolorna och för att ta fram anpassade och tillgängliga läromedel.

SPSM bidrar med kunskap om hur olika funktionsnedsättningar kan påverka elevers lärande och delaktighet, med fokus på samspelet mellan elevens förutsättningar, undervisningens utformning och lärmiljöns tillgänglighet. Myndigheten vägleder även skolor i att utveckla samverkan mellan lärare,

elevhälsopersonal och skolledning samt i att tydliggöra ansvar och arbetsprocesser kring extra anpassningar och särskilt stöd. En viktig del av stödet handlar om uppföljning och utvärdering av insatser för att säkerställa att de leder till avsedd effekt.

Myndigheten betonar att särskilt stöd är en del av skolans ansvar för att alla elever ska ges möjlighet att nå utbildningens mål. Arbetet med särskilt stöd ska utgå från tidiga och systematiska extra anpassningar samt en analys av undervisning och lärmiljö, inte enbart från elevens svårigheter. Om dessa anpassningar inte är tillräckliga ska skolan genomföra en utredning av elevens behov av särskilt stöd som grund för beslut om åtgärder. SPSM lyfter även vikten av att särskilt stöd utformas så att det stärker delaktighet, tillgänglighet och inkludering samt att insatser följs upp och utvärderas kontinuerligt.

Delbetänkande och regeringens fortsatta beredning

Delbetänkandet *Förbättrat stöd i skolan* (SOU 2025:44) överlämnades till regeringen i april 2025 och remissbehandlades därefter. Regeringen lämnade i mars 2026 propositionen *Förbättrat stöd i skolan* (prop. 2025/26:195) till riksdagen. I propositionen föreslås ändringar i skollagen som syftar till att stärka och tydliggöra arbetet med stöd i skolan. De föreslagna lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2028.

Utredningen bygger på ett omfattande forskningsunderlag som visar att dagens stödprocesser ofta är långsamma, administrativa och bristfälligt sammanhållna. Många lärare och rektorer upplever att arbetet med extra anpassningar och särskilt stöd tar oproportionerligt mycket tid och inte alltid leder till att stöd sätts in i rätt tid. Mot denna bakgrund föreslås bland annat att bestämmelserna om extra anpassningar och garantin för tidiga stödinsatser avskaffas, att standardiserade tester införs för att tidigare uppmärksamma elever med stödbehov samt att regleringen kring utredning av särskilt stöd förtydligas.

Vidare föreslås att anpassad studiegång regleras mer restriktivt och endast ska användas som en sista utväg. Detta innebär att skolorna först ska kunna visa att andra stödinsatser har prövats och utvärderats. Utredningen föreslår även införandet av stödundervisning som en ny stödform mellan ordinarie undervisning och särskilt stöd. Stödundervisningen syftar till att möjliggöra tidiga, kortvariga och flexibla insatser utan att en formell utredning om särskilt stöd omedelbart behöver inledas. Samtidigt skärps kraven på utredning, uppföljning och motivering vid beslut om mer ingripande stödformer, såsom särskild undervisningsgrupp och anpassad studiegång. Dessa ska utgå från elevens behov och endast användas när andra stödinsatser har prövats och befunnits inte vara tillräckliga.

SOU 2025:44 kan därmed komma att innebära omfattande förändringar i skolans arbete med stödinsatser. Förslagen syftar till att möjliggöra tidigare, mer flexibla och mer ändamålsenliga insatser för elever i behov av stöd samtidigt som den administrativa belastningen för lärare och skolledare ska minska.

Att extra anpassningar avskaffas innebär att skolorna behöver organisera om sitt arbete med tidigt stöd och tydligare definiera undervisningens basnivå. Detta ställer ökade krav på rektors pedagogiska och samordnande ledarskap samt på en gemensam och medveten grund för hur undervisningen planeras, genomförs och anpassas. Rektor behöver därmed i högre grad utöva ett aktivt pedagogiskt ledarskap i syfte att leda undervisningens utveckling, skapa förutsättningar för förebyggande och tidiga stödinsatser samt ansvara för rättssäkra beslut och en systematisk uppföljning. Det förebyggande och hälsofrämjande elevhälsoarbetet behöver i detta sammanhang integreras tydligare i skolans kärnverksamhet, vilket förutsätter ett aktivt och närvarande ledarskap med fokus på kvalitet, likvärdighet och långsiktighet.

Forskning och teoretiska utgångspunkter

Svensk specialpedagogisk och utbildningsvetenskaplig forskning, bland annat sammanfattad av Nilholm (2025), visar att arbetet med särskilt stöd i grundskola och fritidshem bör betraktas som en integrerad del av skolans samlade pedagogiska praktik och organisation, snarare än som individinriktade åtgärder riktade mot enskilda elever. Inkludering handlar i grunden om hur undervisningen, lärmiljöerna och skolans strukturer utformas, samt vilka villkor som skapas för elevers delaktighet, tillgänglighet och lärande.

Claes Nilholm beskriver i *Perspektiv på specialpedagogik* (2025, upplaga 4) hur elevers svårigheter kan förstås i relation till undervisning och skolans praktik. I kontrast till individinriktade förklaringsmodeller förstås svårigheter här som något som uppstår i mötet mellan eleven, undervisningen och de pedagogiska praktiker som präglar skolans vardag. Svårigheter framstår därmed inte som stabila eller individuella egenskaper hos eleven, utan som situationsbundna och föränderliga. Detta innebär att förändringar i undervisning, organisation och lärmiljöer blir centrala i arbetet med att möta elevers behov.

I boken *En inkluderande skola – Möjligheter, hinder och dilemman* (2025 upplaga 2) utvecklar Nilholm vidare hur styrdokumentens formuleringar om likvärdighet, inkludering och skolans kunskapsuppdrag rymmer inneboende spänningar och tolkningsutrymmen, vilket får betydelse för hur undervisning och stöd utformas i praktiken. Med utgångspunkt i ett dilemmaperspektiv synliggörs att olika sätt att organisera undervisning och hantera elevers olikheter alltid medför både möjligheter och begränsningar, och att arbetet därför präglas av avvägningar där enkla eller generella lösningar sällan är möjliga.

Utifrån detta perspektiv betonar Nilholms forskning att individinriktade stödinsatser behöver kombineras med förändringar i undervisning och skolans organisation. Utan sådana justeringar finns en risk att stödet i stället bidrar till exkludering snarare än inkludering (Nilholm, 2025).

Gardesten och Ackesjö (2024) visar att fritidshemmet kan bidra till elevers utveckling och lärande ur ett brett perspektiv. Verksamhetens kvalitet, särskilt i relationella sammanhang såsom kontinuitet och nära vuxennärvaro, har betydelse för elevers delaktighet, trygghet och känsla av tillhörighet. Dessa faktorer utgör centrala förutsättningar för elevers sociala och personliga utveckling, vilket i förlängningen kan stödja deras lärande och måluppfyllelse i skolan. När fritidshemmets uppdrag tydliggörs och relateras till skolans övergripande mål stärks möjligheterna för en helhetssyn på elevers utveckling och lärande.

Sammantaget visar forskningen enligt ovan, att kvaliteten i arbetet med särskilt stöd inte i första hand avgörs av omfattningen av dokumentation, utan av skolans och huvudmannens förmåga att systematiskt analysera elevers behov, organisera undervisning och verksamhet, samverka mellan professioner samt följa upp insatser i relation till elevers lärande och delaktighet. Arbetet med särskilt stöd framstår därmed som ett långsiktigt ansvar, där organisation, pedagogiskt ledarskap och kontinuerlig utveckling av undervisningen är centrala för att skapa inkluderande och likvärdiga lärmiljöer (Nilholm, 2025).

Kartläggning 2025 och 2026

Som en del av barn- och utbildningsnämndens uppdrag genomfördes kartläggningar av elever i behov av särskilt stöd i grundskola och anpassad grundskola. Kartläggningarna omfattade elever från förskoleklass till och med årskurs 9 och genomfördes vid två tillfällen, i mars 2025 respektive mars 2026. Rektorer och specialpedagoger rapporterade vilka elever som befann sig i processen kring särskilt stöd samt i vilket skede respektive elev befann sig.

Syftet med kartläggningarna var att ge en samlad nulägesbild och att skapa underlag för att utveckla arbetssätt, stärka likvärdigheten och säkerställa att arbetet med särskilt stöd följs upp och utvärderas i enlighet med gällande lagstiftning.

Genom att kartläggningarna genomfördes med ett års mellanrum skapades möjligheter att följa utvecklingen över tid. Detta ger förutsättningar att bedöma om pågående utvecklingsarbete är på rätt

väg, att identifiera områden som behöver stärkas ytterligare samt att ta fram underlag för fortsatt planering och prioritering av åtgärder inför kommande läsår.

I rapporten redovisas relevanta delar av kartläggningarna i syfte att belysa nuläge, synliggöra förändringar över tid samt identifiera styrkor och utvecklingsområden i arbetet med särskilt stöd.

Andel rapporterade elever vid kartläggning

Skolenhet	Mätfråga	2025	2026	Förändring
Förskoleklass – årskurs 6	Andel inrapporterade elever (%)	22,3	19,1	- 3,2
Årskurs 7 - 9	Andel inrapporterade elever (%)	28,9	28,3	- 0,6

Tabellen visar andelen elever som rapporterades vara i process kring särskilt stöd vid kartläggningarna 2025 och 2026.

Vid kartläggningen 2025 rapporterades totalt 1 012 elever. Av dessa avsåg 649 elever förskoleklass–årskurs 6 och 363 elever årskurs 7–9. Vid kartläggningen 2026 rapporterades totalt 933 elever, varav 593 elever i förskoleklass–årskurs 6 och 340 elever i årskurs 7–9.

I F- 6 minskade andelen rapporterade elever från 22,3 procent år 2025 till 19,1 procent år 2026, vilket motsvarar en minskning med 3,2 procentenheter. I 7–9 minskade andelen från 28,9 till 28,3 procent, en minskning med 0,6 procentenheter.

Skolenheterna rapporterade de elever som under mars månad respektive år ingick i processen kring särskilt stöd. De flesta av de inrapporterade eleverna hade låg måluppfyllelse eller hade haft betyget F i samma ämne under två terminer i rad. Eleverna befann sig i olika skeden av stödprocessen, då vissa bedömdes få tillräckligt stöd genom extra anpassningar, medan andra var föremål för utredning eller hade beslut om särskilt stöd.

Notis – könsfördelning

Vid kartläggningen 2026 rapporterades även kön. Fördelningen mellan flickor och pojkar var relativt jämn. I F- 6 rapporterades 253 flickor och 340 pojkar, och i 7–9 rapporterades 173 flickor och 167 pojkar.

Antal inrapporterade elever per årskurs

	Förskoleklass	Årskurs 1	Årskurs 2	Årskurs 3	Årskurs 4	Årskurs 5	Årskurs 6
2025	22	63	101	117	100	131	115
2026	19	78	73	106	105	110	102
Förändring	- 3	+ 15	- 28	- 11	+ 5	- 21	- 13

	Årskurs 7	Årskurs 8	Årskurs 9	Särskild undervisningsgrupp
2025	76	113	104	70
2026	60	102	120	58
Förändring	- 16	- 11	+ 16	- 12

Tabellen visar antalet elever per årskurs som rapporterades ingå i processen kring särskilt stöd vid kartläggningarna 2025 och 2026. Utvecklingen varierar mellan årskurserna. I F-6 minskade antalet inrapporterade elever i de flesta årskurser, med undantag för årskurs 1 och årskurs 4 där antalet ökade.

I årskurs 7 och 8 minskade antalet rapporterade elever mellan åren, medan antalet elever i årskurs 9 ökade. Antalet elever i särskild undervisningsgrupp minskade under samma period.

Som jämförelse visar Skolverkets statistik för läsåret 2025/26 att särskilt stöd i grundskolan i hög grad är koncentrerat till de senare skolåren. De kartläggningar som genomförts i Vänersborgs kommunala skolor ger dock inte stöd för ett lika tydligt och entydigt samband mellan årskurs och förekomst av särskilt stöd.

Enligt Skolverkets statistik för läsåret 2024/2025 fick cirka 1,4 procent av eleverna i grundskolan undervisning i särskild undervisningsgrupp. För läsåret 2025/2026 ökade andelen till 1,6 procent. I Vänersborgs kommunala skolor visade kartläggningen 2025 att 1,7 procent av eleverna i årskurs F–9 fick undervisning i särskild undervisningsgrupp. För läsåret 2025/2026 minskade andelen till 1,4 procent. Kartläggningarna visade även att det endast var elever i årskurserna 7–9 som fick denna form av undervisning. Om andelen i stället beräknas i relation till samtliga elever i årskurserna 7–9 motsvarade detta 5,6 procent år 2025 respektive 4,8 procent år 2026.

Elevhälsoarbete – andel elever (samverkan med centrala funktioner)

Skolenhet	Mätfråga	2025	2026	Förändring
Förskoleklass – årskurs 6	Elevhälsoarbete i samverkan med centrala funktioner kring eleven (%)	74,3	84,9	+ 10,6
Årskurs 7 - 9	Elevhälsoarbete i samverkan med centrala funktioner kring eleven (%)	82,9	88,2	+ 5,3

Tabellen visar andelen elever där skolorna rapporterat samverkan med centrala funktioner inom ramen för elevhälsoarbetet i processen kring särskilt stöd vid kartläggningarna 2025 och 2026. I både F-6 och 7–9 ökade andelen elever där elevhälsoarbetet bedrevs i samverkan med centrala funktioner mellan åren.

Det finns i dag ingen nationell statistik som kvantitativt mäter samverkan inom elevhälsoarbete i skolan. Skolverket samlar inte in uppgifter som visar hur ofta eller på vilket sätt barn- och elevhälsans olika funktioner samverkar med lärare och rektorer, exempelvis i det förebyggande arbete eller i utredningar om behov av särskilt stöd. Kunskapen om samverkan bygger i stället huvudsakligen på kvalitativa underlag, såsom Skolinspektionens tillsyn, enkätundersökningar samt vägledande material från Skolverket och Socialstyrelsen. Dessa underlag visar återkommande att elevhälsoarbetet ofta kopplas in sent och att samverkan i många fall är personberoende snarare än strukturerad. Samverkan inom elevhälsoarbetet behöver därför i huvudsak följas upp genom lokalt systematiskt kvalitetsarbete, snarare än genom nationell statistik.

Genomförda kartläggningar i Vänersborgs kommunala skolor visar att andelen elever där elevhälsoarbete bedrivs i samverkan med centrala funktioner är hög och har ökat mellan åren 2025 och 2026. Resultatet redovisas som ett underlag för fortsatt analys av hur elevhälsoarbetet används, organiseras och integreras i processen kring särskilt stöd, samt för att bedöma i vilken utsträckning samverkan bidrar till tidigare, mer samordnade och verkningsfulla stödinsatser.

Extra anpassningar – Andel elever

Skolenhet	Mätfråga	2025	2026	Förändring
Förskoleklass – årskurs 6	Har eller haft extra anpassningar (%)	89,5	83,6	- 5,9
Årskurs 7 - 9	Har eller haft extra anpassningar (%)	92,0	94,7	+ 2,7
Förskoleklass – årskurs 6	Extra anpassningar som blivit utvärderade eller intensifierade (%)	76,6	79,8	+ 3,2
Årskurs 7 - 9	Extra anpassningar som blivit utvärderade eller intensifierade (%)	54,5	88,8	+ 34,3

Tabellen ovan visar andelen elever som har eller har haft extra anpassningar samt andelen extra anpassningar som följts upp genom utvärdering eller intensifiering vid kartläggningarna 2025 och 2026. I F-6 minskade andelen elever som har eller har haft extra anpassningar mellan åren, medan andelen ökade i 7–9. I båda stadierna ökade andelen extra anpassningar som följts upp genom utvärdering eller intensifiering, med särskilt stor ökning i 7–9.

Det finns i dag ingen nationell statistik som visar omfattningen av extra anpassningar i skolan. Skolverket samlar inte in uppgifter om hur många elever som får extra anpassningar, vilka typer av anpassningar som används eller hur länge de pågår. Extra anpassningar ges inom ramen för den ordinarie undervisningen och dokumenteras samt följs upp lokalt på skolnivå. Kunskap om extra anpassningar bygger därför främst på lokala uppföljningar, kvalitativa granskningar och iakttagelser från tillsyn. Detta innebär att uppföljning av extra anpassningar i huvudsak kan behöva ske genom skolans och huvudmannens systematiska kvalitetsarbete, snarare än genom nationella jämförelser.

Resultaten från kartläggningarna visar att extra anpassningar är mycket vanligt förekommande i samtliga stadier samt att uppföljningen av dessa har stärkts mellan 2025 och 2026, särskilt i 7–9.

Utredning av elevs behov av särskilt stöd

Skolenhet	Mätfråga	2025	2026	Förändring
Förskoleklass – årskurs 6	Rektor fattat beslut om att starta utredning av en elevs behov av särskilt stöd (%)	59,2	61,0	+1,8
Årskurs 7 - 9	Rektor fattat beslut om att starta utredning av en elevs behov av särskilt stöd (%)	36,6	78,2	+ 41,6
Förskoleklass – årskurs 6	Elever som väntar på pedagogisk utredning, är i kö (Antal)	59	76	+ 17
Årskurs 7 - 9	Elever som väntar på pedagogisk utredning, är i kö (Antal)	35	19	- 16
Förskoleklass – årskurs 6	Elever där pedagogisk utredning pågår (Antal)	103	91	- 12
Årskurs 7 - 9	Elever där pedagogisk utredning pågår (Antal)	84	45	- 39
Förskoleklass – årskurs 6	Elever vars pedagogiska utredning är färdig (Antal)	227	204	- 23
Årskurs 7 - 9	Elever vars pedagogiska utredning är färdig (Antal)	195	204	+ 9

Tabellen redovisar beslut om att inleda pedagogisk utredning av elever i behov av särskilt stöd samt antalet elever i olika skeden av utredningsprocessen vid kartläggningarna 2025 och 2026.

I F- 6 ökade andelen rektorsbeslut om att inleda utredning något mellan åren. Samtidigt ökade antalet elever som väntade på att bli utredda, medan antalet pågående och avslutade utredningar minskade.

I 7–9 ökade andelen rektorsbeslut om att inleda utredning markant mellan åren. Under samma period minskade antalet elever som väntade på utredning samt antalet pågående utredningar, medan antalet avslutade utredningar ökade.

Det finns i dag ingen nationell statistik som redovisar antalet genomförda utredningar om elevers behov av särskilt stöd. Skolverket samlar statistik över beslut om åtgärdsprogram, men inte över hur många utredningar som initieras, genomförs eller avslutas utan att leda till särskilt stöd. Utredningar om behov av särskilt stöd dokumenteras och följs upp lokalt på skol- och huvudmannanivå. Detta innebär att statistik över antalet utredningar främst används som ett internt kvalitetsmått för att följa skolans arbete med tidig upptäckt, rättssäker handläggning och systematik i processen kring extra anpassningar och särskilt stöd. Skolinspektionen kan i sin tillsyn granska om skolan fullgör skyldigheten att utreda elevers behov av särskilt stöd eller om beslut om åtgärdsprogram fattas när behov föreligger. Tillsynen omfattar även bedömning av åtgärdsprogrammets innehåll, vilket innebär att åtgärderna ska vara tydliga, konkreta och utvärderingsbara.

Kartläggningen i Vänersborgs kommunala grundskolor visar att arbetet med pedagogiska utredningar har stärkts avsevärt i 7–9, med fler fattade beslut, kortare väntetider och ett ökat antal avslutade utredningar. I F-6 visar kartläggningen även en ökning av antalet beslut om utredning av elevers behov av särskilt stöd, samtidigt som antalet elever som väntar på att bli utredda har ökat.

Åtgärdsprogram

Skolenhet	Mätfråga	2025	2026	Förändring
Förskoleklass – årskurs 6	Rektorsbeslut att utarbeta ett åtgärdsprogram (Antal)	295	285	- 10
Årskurs 7 - 9	Rektorsbeslut att utarbeta ett åtgärdsprogram (Antal)	175	208	+ 33
Förskoleklass – årskurs 6	Åtgärdsprogrammet har konkreta åtgärder (Antal)	280	280	
Årskurs 7 - 9	Åtgärdsprogrammet har konkreta åtgärder (Antal)	194	163	
Förskoleklass – årskurs 6	Åtgärdsprogrammet har utvärderingsbara åtgärder (Antal)	282	235	
Årskurs 7 - 9	Åtgärdsprogrammet har utvärderingsbara åtgärder (Antal)	192	147	
Förskoleklass – årskurs 6	Åtgärderna har följts upp av mentor, vårdnadshavare och elev (Antal)	133	171	+ 15 %
Årskurs 7 - 9	Åtgärderna har följts upp av mentor, vårdnadshavare och elev (Antal)	104	48	- 36 %
Förskoleklass – årskurs 6	Åtgärderna har utvärderats av mentor, specialpedagog, vårdnadshavare och elev (Antal)	216	245	+ 13 %
Årskurs 7 - 9	Åtgärderna har utvärderats av mentor, specialpedagog, vårdnadshavare och elev (Antal)	169	174	+ 4%

Tabellen redovisar antalet rektorsbeslut om att utarbeta åtgärdsprogram samt olika kvalitativa aspekter av åtgärdsprogrammets innehåll, uppföljning och utvärdering vid kartläggningarna 2025 och 2026.

I F-6 minskade antalet rektorsbeslut om att utarbeta åtgärdsprogram något mellan åren. Minskningen kan ha samband med ett ökat fokus på tillgängliga lärmiljöer och tidiga insatser inom ordinarie undervisning. Antal rektorsbeslut om att utarbeta åtgärdsprogram ökade i 7–9. Antalet åtgärdsprogram som innehöll konkreta åtgärder var oförändrat i de lägre årskurserna, medan antalet minskade i 7–9. Samtidigt minskade antalet åtgärdsprogram med utvärderingsbara åtgärder i båda stadierna.

Mentorenas uppföljning av åtgärdsprogram tillsammans med elev och vårdnadshavare ökade i F-6, liksom utvärdering av åtgärder i samverkan mellan mentor, specialpedagog, elev och vårdnadshavare. Sammantaget tyder detta på ett ökat fokus på uppföljning och utvärdering i de yngre årskurserna.

I 7–9 minskade mentorenas uppföljning av åtgärder tillsammans med elev och vårdnadshavare kraftigt, medan utvärdering av åtgärder i samverkan mellan mentor, specialpedagog, elev och vårdnadshavare ökade något. Utifrån tillgängligt underlag går det inte att dra säkra slutsatser om orsakerna till denna utveckling. Minskningen kan ha samband med hur uppföljningen organiseras och dokumenteras i de högre årskurserna, men kan också bero på brister i ifyllnaden av kartläggningen.

Det finns i dag ingen nationell statistik som följer upp kvaliteten i åtgärdsprogram, exempelvis om åtgärderna är konkreta, tydligt formulerade och möjliga att utvärdera, eller som visar hur åtgärdsprogram följs upp och i vilken utsträckning elever och vårdnadshavare deltar i arbetet med dem. Skolverkets officiella statistik omfattar endast antalet och andelen elever med åtgärdsprogram, inte kvaliteten i genomförande, uppföljning eller delaktighet. Frågor om uppföljning och elev- och vårdnadshavarmedverkan behandlas i stället genom regelverk, vägledningar, tillsyn och kvalitativa granskningar. Uppföljning av åtgärdsprogram samt elevens och vårdnadshavarens delaktighet behöver därför följas upp lokalt inom skolans och huvudmannens systematiska kvalitetsarbete, exempelvis genom egen statistik, dokumentgranskning eller enkätunderlag.

För läsåret 2025/2026 visar Skolverkets statistik att cirka 7,1 procent av eleverna nationellt i grundskolan har ett åtgärdsprogram. Andelen är högre i skolor som är belägna i områden med stora socioekonomiska utmaningar, där 9,4 procent av eleverna omfattas av åtgärdsprogram. I skolor i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar är motsvarande andel lägre och uppgår till 5,4 procent.

I Vänersborgs kommunala skolor uppgick andelen elever med åtgärdsprogram till 11,3 procent vid kartläggningen 2025 och till 12,1 procent vid kartläggningen 2026. Exklusive studiehandledning på modersmål uppgick andelen till 9,6 procent respektive 10,0 procent. Studiehandledning på modersmål är en stödinsats som, beroende på omfattning och organisering, kan ges både som extra anpassning och som särskilt stöd. Skolenheterna hanterar denna stödinsats olika.

Jämfört med nationell statistik uppvisar Vänersborgs kommunala skolor en högre andel elever med åtgärdsprogram. Uppgifterna redovisas som ett underlag för fortsatt lokal analys inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet.

Genomförda arbetsinsatser på skolenheterna höstterminen 2025

Kartläggning sammanställdes och redovisades i början av höstterminen 2025 vid en lärdag för rektorer, specialpedagoger, förstelärare och personal från centrala barn- och elevhälsan. Därefter fick varje skolenhet arbeta vidare med ett antal gemensamma frågeställningar om hur processen för särskilt stöd kunde utvecklas utifrån den egna lokala kontexten. Arbetet dokumenterades av respektive skolenhet.

Frågeställningarna omfattade följande områden:

Beskriv nuläget

- Hur fungerar processen för särskilt stöd på er skola idag?
- Vilka delar upplever ni fungerar bra?
- Var i processen uppstår utmaningar eller brister?

Identifiera och använd styrkor

- Vilka styrkor och framgångsfaktorer har ni i ert arbete med särskilt stöd?
- Hur kan ni använda dessa styrkor för att hantera utmaningar och utveckla processen vidare?

Analysera orsaker till brister

- Vad tror ni är orsakerna till att vissa delar fungerar mindre bra?
- Finns det faktorer som försvårar eller förhindrar ett effektivt arbete med särskilt stöd?

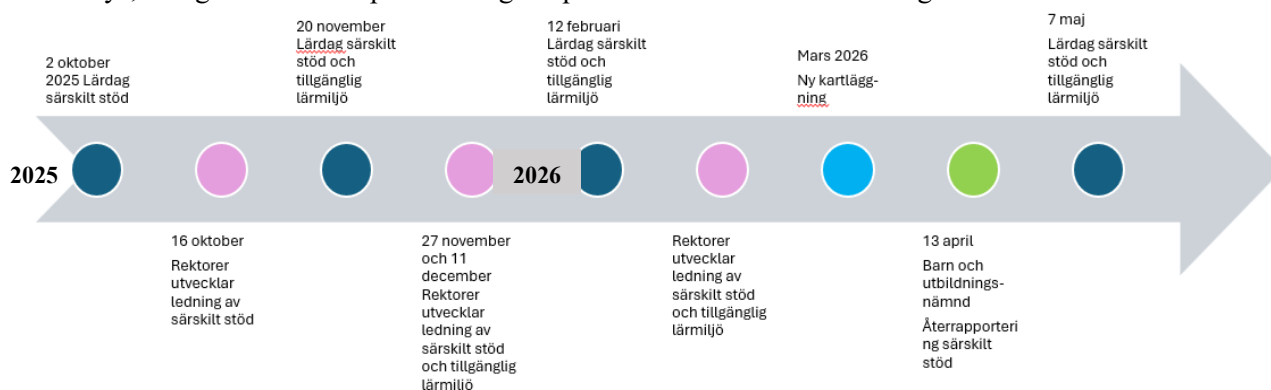
Föreslå åtgärder

- Vad skulle behöva förändras eller utvecklas för att processen ska fungera bättre?
- Vilka konkreta steg kan ni ta för att förbättra strukturen och arbetssättet kring särskilt stöd?
- Vilka delar i arbetet med särskilt stöd upplever ni att ni behöver utveckla, men där ni saknar tillräcklig kunskap eller erfarenhet för att komma vidare?

Behov av stöd

- Vilken typ av kompetensutveckling eller stöd skulle ni behöva för att kunna genomföra de åtgärder ni identifierat som viktiga men där ni idag saknar tillräcklig kunskap?

Skolenheternas dokumentation sammanställdes därefter av huvudmannen. Detta resulterade, efter analys, i en gemensam tidsplan och åtgärdsplan för det fortsatta utvecklingsarbetet.

Notis:

Återrapporteringen till nämnden sköts senare fram till den 8 juni 2026. Vidare ersattes de planerade lärdagarna den 12 februari och den 7 maj med grupparbete med fokus på fyra prioriterade utvecklingsområden. Se vidare under rubriken nedan.

Under höstterminen bedrevs ett arbete på skolenheterna med fokus på tillgängliga lärmiljöer och särskilt stöd. Uppdragen Tillgängliga lärmiljöer och Särskilt stöd samordnades i genomförandet, mot bakgrund av deras nära koppling till undervisningens kvalitet och skolans stödstrukturer. Arbetet genomfördes både lokalt på respektive skolenhet och gemensamt under rektorsdagar i områdesgrupper.

Genomförda arbetsinsatser på skolenheterna under vårterminen 2026

I februari 2026 sjuöskades en gemensam kompetens- och åtgärdsplan som omfattar fyra prioriterade utvecklingsområden:

- Stärka lärarnas delaktighet i kartläggning, utredning och uppföljning.
- Inkludera och utveckla fritidshemmets roll i kartläggning, utredning och uppföljning.
- Öka elev- och vårdnadshavares delaktighet genom hela processen.
- Åtgärdsprogram med konkreta och utvärderingsbara åtgärder

För varje utvecklingsområde utsågs en arbetsgrupp bestående av rektorer, specialpedagoger och representanter från centrala barn- och elevhälsan. Varje grupp leddes av en utsedd utvecklingsledare eller rektor. Det övergripande ansvaret samordnades av huvudmannen.

Arbetsgrupperna träffades vid fem tillfällen under våren 2026, med möten om 1,5 timmar per tillfälle. Arbetet resulterade i gemensamma slutsatser och utvecklingsförslag som kommer att redovisas i juni 2026 för samtliga rektorer.

Arbetet med den gemensamma kompetens- och åtgärdsplanen under läsåret 2025/2026 har bidragit till ökad samsyn och en tydligare gemensam riktning i arbetet med särskilt stöd inom verksamheten. Arbetet har samtidigt tydliggjort rektors centrala roll och ansvar för hur elevhälsoarbetet bedrivs och integreras i skolans dagliga arbete. Sammantaget har detta stärkt förutsättningarna för ett mer systematiskt och rättssäkert arbete på skolenhetsnivå med processen kring särskilt stöd på skolenhetsnivå.

Positiva effekter som arbetet har bidragit till att synliggöra:

- Ökad tydlighet kring rektors ansvar för hur kartläggning, utredning och uppföljning av särskilt stöd organiseras, leds och följs upp i nära samverkan med lärare och centrala barn- och elevhälsans professioner.
- Ökad medvetenhet om rektors pedagogiska roll i att skapa förutsättningar för lärarnas delaktighet i arbetet med tillgängliga lärmiljöer, vilket har bidragit till ett tydligare fokus på undervisningens utformning och betydelse i arbetet med särskilt stöd och tidiga insatser.
- Synliggörande av fritidshemmets roll i stödprocessen, där rektors ledning är avgörande för att fritidshemmets perspektiv i högre grad integreras och bidrar till en mer sammanhållen bild av elevens hela skoldag.
- Förstärkt fokus på elev- och vårdnadshavarperspektivet, där rektors ansvar för delaktighet och tydlig kommunikation genom hela processen har tydliggjorts.
- Ökad tydlighet kring specialpedagogens roll i pedagogisk analys och kvalitetssäkring av stödinsatser, inom ramen för rektors ansvar för utredning, åtgärdsprogram och uppföljning av särskilt stöd.
- Tvärprofessionella lärandeformer har utvecklats genom arbetsgrupper ledda av utsedda rektorer och utvecklingsledare, vilka har fungerat som forum för kollegialt lärande, gemensam reflektion och erfarenhetsutbyte mellan skolenheter. Detta har tydliggjort olika professioners ansvar, perspektiv och bidrag i processen kring särskilt stöd samt stärkt förståelsen för sambanden mellan undervisning, den centrala barn- och elevhälsan och organisatoriska förutsättningar.

Utmaningar och fortsatt utvecklingsbehov som arbetet har bidragit till att synliggöra:

- Behovet av fortsatt stöd och dialog i rektorsgruppen kvarstår, med fokus på att stärka rektors pedagogiska ledarskap och förmåga att leda förändring i praktiken på skolenhetsnivå.
- Det kan finnas skillnader i rektorernas möjligheter att avsätta tid för utvecklingsarbete och uppföljning. Det tydliggör behovet av att stärka rektors organisatoriska förutsättningar att utöva sitt pedagogiska ledarskap.
- Arbetet har ökat medvetenheten om processen kring särskilt stöd och lett till konkreta förbättringar på skolenheterna. Det är fortsatt viktigt att följa upp och bedöma om förbättringarna har gett önskad effekt.
- Fritidshemmets roll i arbetet med särskilt stöd behöver stärkas, särskilt i utredning, planering och uppföljning av åtgärder, för att ge en mer samlad bild av elevens hela skoldag.
- Arbetet med elevers och vårdnadshavares delaktighet har påbörjats, men har också synliggjort kritiska punkter i processen där delaktigheten behöver stärkas och följas upp i praktiken.
- Ett fungerande elevhälsoarbete är en viktig del i arbetet med särskilt stöd. Hur arbetet leds och organiseras har stor betydelse för kvalitet och rättssäkerhet.

Sammantaget har arbetet skapat en stabil grund för fortsatt utveckling. Framöver behöver fokus ligga på att stärka rektors pedagogiska och samordnande roll samt säkerställa ett likvärdigt och hållbart arbete med särskilt stöd på varje skola. Ett väl fungerande elevhälsoarbete, som är en naturlig del av skolans vardag och leds av rektor, är en viktig förutsättning för att arbetet med särskilt stöd ska vara samordnat, rättssäkert och långsiktigt hållbart.

Granskning av åtgärdsprogram 2026

Barn- och utbildningsförvaltningen genomförde i april 2026 en granskning av åtgärdsprogram vid kommunens grundskolor. Totalt granskades 43 åtgärdsprogram, med mellan 1-3 program per skola. Granskningen utgick från Skolverkets mall *Dokumentation av beslut om åtgärdsprogram för elev som behöver särskilt stöd*.

I samband med granskningen framkom svårigheter att få fram ett tillförlitligt och samstämmigt underlag för antalet pågående åtgärdsprogram per skola. Skolornas egna uppgifter överensstämde inte alltid med uppgifter i de administrativa systemen Prorenata och Edlevo. I ett exempel angav en skolenhet att 43 åtgärdsprogram var aktuella, medan motsvarande uppgifter visade 37 i Prorenata och 32 i Edlevo. Avvikelserna visar på brister i dokumentation och systematik, vilket försvårar huvudmannens uppföljning och analys av arbetet med särskilt stöd. Det finns därmed ett behov av förbättrade systemstöd och gemensamma dokumentationsrutiner för att stärka en likvärdig och rättssäker styrning.

Det framkom även i enstaka fall att åtgärdsprogram inte var diarieförda, vilket bidrar till brister i överblick och jämförbarhet samt kan påverka rättssäkerheten.

Granskningen genomfördes utifrån fasta granskningsfrågor som avsåg elevens och vårdnadshavares delaktighet, åtgärdsprogrammets innehåll, ansvarsfördelning, uppföljning samt dokumentation. Sammanställningen visar att majoriteten av de granskade åtgärdsprogrammen uppfyllde flera av de formella krav som ställs i regelverket.

Granskningsfråga	Ja	Delvis	Nej
Har eleven deltagit i utarbetandet av åtgärdsprogrammet?	36		7
Har vårdnadshavaren deltagit i utarbetandet av åtgärdsprogrammet?	41		2
Beskrivs elevens behov av särskilt stöd, samt i vilka lärmiljöer, ämnen eller ämnesområden som eleven är i behov av särskilt stöd.	40	3	0
Framgår vad åtgärderna ska innehålla och hur de ska utformas? (form ex. minigrupp eller metod, arbetssätt)? Vad? Hur?	37	6	0
Framgår åtgärdernas omfattning och varaktighet? När? Hur mycket? Hur länge?	43	0	0
Framgår det vad åtgärderna ska leda till på kort eller lång sikt?	28	9	6
Framgår det vem som ska utföra respektive åtgärd, namn och befattning?	42	0	1
Framgår det när respektive åtgärd i åtgärdsprogrammet ska följas upp och vem som är ansvarig?	42	0	1
Finns datum då åtgärdsprogrammet kommer att utvärderas och vem som är ansvarig	42		1
Finns datum då åtgärdsprogrammet beslutats?	42		1
Finns namn och befattning på den som har beslutat om åtgärdsprogrammet?	42		1
Är beslutet signerat?	41		2
Finns datum då eleven fått ta del av beslutet?	31		12
Finns datum då vårdnadshavare fått ta del av beslutet?	32		11

I huvudsak framgick i åtgärdsprogrammen:

- elevens behov av särskilt stöd,
- vilka åtgärder som beslutats,
- vem som ansvarade för genomförandet,
- åtgärdernas omfattning och varaktighet,
- samt när uppföljning och utvärdering skulle ske.

De flesta åtgärdsprogram innehöll därmed grundläggande formella delar såsom dokumenterade beslut, datum, ansvarsfördelning och underskrifter. Detta visar att kommunen har etablerade rutiner för hanteringen av åtgärdsprogram och att processen i huvudsak är rättssäker.

Vidare identifierades i flera åtgärdsprogram där elevens behov av särskilt stöd ofta var tydligt kopplade till specifika ämnen, främst matematik. I flera fall utgjorde programmets behovsbeskrivning en god grund för att åtgärderna var konkreta och möjliga att följa upp.

Flertalet av de granskade åtgärdsprogrammen innehöll konkreta och i huvudsak utvärderingsbara åtgärder. Av programmen framgick vad åtgärderna innebar, hur de skulle genomföras, vem som ansvarade för genomförandet samt när uppföljning och utvärdering skulle ske. Detta skapar goda förutsättningar att kunna följa upp om beslutade åtgärder har genomförts och haft avsedd effekt för eleven.

Samtidigt har granskningen synliggjort flera utvecklingsbehov som behöver prioriteras i det fortsatta arbetet för att ytterligare stärka kvalitet, likvärdighet och uppföljningsbarhet i arbetet med särskilt stöd.

I vissa åtgärdsprogram var elevens behov inte tillräckligt konkretiserade eller tydligt kopplade till de beslutade åtgärderna. Åtgärderna beskrevs då på en mer övergripande nivå, exempelvis genom formuleringar som ”stöd i undervisningen” eller ”struktur och tydlighet”, utan närmare precisering på innehåll, metod eller genomförande. Detta minskar åtgärdernas utvärderingsbarhet och försvårar bedömningen av hur det särskilda stödet skiljer sig från ordinarie undervisning, särskilt när insatserna genomförs av klasslärare inom ramen för ordinarie lektionstid.

Granskningen visade även en viss osäkerhet kring gränsdragningen mellan extra anpassningar och särskilt stöd. I några åtgärdsprogram beskrevs åtgärderna som lärarens generella arbetssätt inom ramen för ordinarie undervisning. I dessa fall kan insatserna snarare bedömas som extra anpassningar, vilket riskerar att otydliggöra åtgärdsprogrammets funktion som ett formellt beslut om särskilt stöd.

Ett ytterligare utvecklingsområde rör målformuleringarna. Även om många åtgärdsprogram innehöll mål som möjliggör uppföljning, saknades det i flera ärenden tydliga och uppföljningsbara mål både på kort och lång sikt. Kopplingen mellan elevens behov, beslutade åtgärder och mål var heller inte alltid tillräckligt tydlig, vilket begränsar möjligheten att följa upp insatsernas effekt och vid behov justera dem över tid.

Sammantaget visar granskningen att de kommunala skolorna har en fungerande struktur för hantering av åtgärdsprogram och att många program är utformade i enlighet med gällande regelverk. Samtidigt behöver kvaliteten säkerställas genom ett fortsatt systematiskt fokus på:

- tydlig dokumentation och koppling mellan behov, åtgärder och mål, samt
- en gemensam förståelse för skillnaden mellan extra anpassningar och särskilt stöd.

Analys

Förbättringsarbetet sedan hösten 2025 kring processen för särskilt stöd har bidragit till att ett tydligare fokus har riktats mot rektors uppdrag som pedagogisk ledare och som ansvarig för att leda och samordna elevhälsoarbetet. Rektors roll har därigenom blivit mer framträdande i hela stödprocessen, från tidig upptäckt och beslut om utredning till uppföljning och utvärdering av beslutade åtgärder. En väl fungerande och strukturerad samverkan mellan rektor, lärare, specialpedagoger och barn- och elevhälsans professioner framstår som en avgörande förutsättning för att arbetet med särskilt stöd ska vara rättssäkert, likvärdigt och långsiktigt hållbart.

Kartläggningen för 2025 i årskurs 7–9 visade att processen kring åtgärdsprogram inte var helt tillfredsställande. Ett resultat var att antalet åtgärdsprogram med konkreta och utvärderingsbara åtgärder översteg antalet dokumenterade rektorsbeslut om att utarbeta åtgärdsprogram. Avvikelseorna kan delvis förklaras av den mänskliga faktorn, exempelvis att uppgifter i kartläggningen har registrerats felaktigt. Samtidigt kan de också tyda på att rutinerna inte alltid har följts och att det funnits en otydlighet kring när och hur processen ska genomföras.

Under det senaste året har arbetet med särskilt stöd varit prioriterat i rektorsgruppen, med fokus på att tydliggöra ansvarsfördelning, stärka den formella beslutsgången och öka kvaliteten i dokumentationen. Dessa insatser har haft en positiv effekt, vilket återspeglas i resultaten från kartläggningen 2026. Det framgår nu en ökad följsamhet till processen, där sambandet mellan rektorsbeslut och upprättade åtgärdsprogram är tydligare, samtidigt som kvaliteten på åtgärderna fortsatt är hög.

En nära och kontinuerlig samverkan mellan olika professioner skapar bättre förutsättningar att tidigt uppmärksamma elevers behov och att sätta in stödinsatser i rätt tid och med rätt innehåll. När elevhälsoarbetets kompetenser används systematiskt och som en integrerad del av skolans verksamhet stärks möjligheterna att göra breda och nyanserade bedömningar av elevers behov. Detta bidrar i sin tur till mer samordnade och effektiva stödinsatser.

Elevers och vårdnadshavares delaktighet framstår som en central kvalitetsfaktor i stödprocessen. När elever ges möjlighet att beskriva sin skolsituation, förstå syftet med stödinsatserna och vara delaktiga i uppföljningen ökar både kvaliteten i åtgärderna och förutsättningarna för att stödet får avsedd effekt. Samtidigt visar kartläggningarna och granskningen att graden av delaktighet varierar mellan skolenheter, vilket understryker behovet av fortsatt utveckling och tydlig styrning inom detta område.

Forskning som redovisas i rapporten visar att fritidshemmets roll är betydelsefull för att skapa en helhetssyn på elevens hela skoldag. När fritidshemmets erfarenheter och kontinuerliga observationer integreras i elevhälsoarbetet och i stödprocesserna bidrar detta till en fördjupad förståelse av elevens sociala situation, trygghet och delaktighet. Fritidshemmets perspektiv ger därmed viktiga underlag för tidig upptäckt av behov och för att utforma stöd som utgår från elevens samlade förutsättningar. Under rektors ledning kan fritidshemmets delaktighet därmed bidra till ett mer sammanhållet och samordnat arbete med särskilt stöd.

Vidare visar Nilholms forskning att kvaliteten i arbetet med särskilt stöd i hög grad påverkas av organisatoriska förutsättningar samt av hur huvudmannen följer upp och stödjer verksamheten. När gemensamma arbetssätt, tydlig ansvarsfördelning och systematiska former för uppföljning finns på plats skapas bättre förutsättningar för rektorer att utöva ett aktivt pedagogiskt ledarskap. Detta är särskilt betydelsefullt för att säkerställa att åtgärdsprogram utformas med en tydlig koppling mellan identifierade behov, beslutade åtgärder och uppföljningsbara mål.

Sammantaget har förbättringsarbetet bidragit till ett mer sammanhållet och strukturerat arbete med särskilt stöd, där rektors ledning av elevhälsoarbetet, undervisningens kvalitet och samverkan mellan professioner har stärkts. Samtidigt kvarstår behov av fortsatt utveckling inom flera områden, vilket är avgörande för att alla elever, oavsett skolenhet och stadium, ska ges likvärdiga förutsättningar att nå utbildningens mål. Detta ligger till grund för de planerade utvecklingsinsatserna under läsåret 2026/2027.

Identifierade styrkor och utvecklingsområden

Arbetet med utredning och åtgärdsprogram har utvecklats i riktning mot ökad systematik, tydligare ansvarsfördelning och förbättrad kvalitet i arbetet med särskilt stöd. Med utgångspunkt i genomförda kartläggningar, granskning och analys har följande styrkor identifierats:

- **Ökad samverkan i elevhälsoarbetet**
Kartläggningarna visar en tydlig ökning av samverkan mellan skola och centrala barn- och elevhälsan i processen kring särskilt stöd. Barn- och elevhälsans kompetenser används i högre grad systematiskt, vilket sannolikt bidrar till bredare analyser av elevers behov och mer samordnade stödinsatser.
- **Förbättrad kvalitet i arbetet med extra anpassningar**
Extra anpassningar används i stor omfattning och följs upp i ökande grad samt intensifieras när behoven kvarstår. Detta stärker möjligheterna till tidiga insatser inom ramen för den ordinarie undervisningen och bidrar till ett mer förebyggande arbetssätt.
- **Tydligare fokus på rektors pedagogiska ledarskap**
Rektorns roll i att leda, organisera och följa upp arbetet med särskilt stöd har blivit tydligare, vilket bidrar till ökad struktur, kvalitet och tydlighet i stödprocesserna
- **Ökad medvetenhet om elev- och vårdnadshavardelaktighet**
Även om variationer kvarstår mellan skolenheter syns en tydlig utveckling mot ökad delaktighet och uppföljning tillsammans med elev och vårdnadshavare. Delaktighet har uppmärksammas som en kvalitetsfaktor i stödprocessen.
- **Stärkt grund för tidiga insatser i F - 6**
I de lägre årskurserna används idag extra anpassningar mer som en naturlig del av arbetet. Det finns också ett tydligare fokus på att följa upp insatser och att förstärka stödet när behoven kvarstår. Detta ger goda förutsättningar för tidig upptäckt, förebyggande arbete och utveckling av tillgängliga lärmiljöer, vilket på sikt kan bidra till att minska behovet av mer omfattande stödinsatser, såsom särskilt stöd.

- **Förbättrad rättssäkerhet och tydligare beslutsprocesser i 7–9**
En förstärkt utredningsprocess i 7-9 har resulterat i fler rektorsbeslut, kortare väntetider och att fler utredningar avslutas. Detta stärker elevernas rätt till stöd under en viktig del av skolgången. Tydligare och mer rättssäkra beslut skapar samtidigt bättre förutsättningar för att stödinsatser sätts in i rätt tid och med rätt omfattning, vilket kan bidra till ökad måluppfyllelse samt stärkt trygghet och välbefinnande hos eleverna.
- **Genomförd utvecklingsinsats**
Arbetet i tvärprofessionella arbetsgrupper har bidragit till ökad samsyn kring ansvar, roller och arbetssätt i processen kring särskilt stöd. Arbetsformerna har fungerat som forum för kollegialt lärande, gemensam reflektion och erfarenhetsutbyte mellan professioner. Sammantaget har detta stärkt den gemensamma förståelsen för stödprocessen och lagt en grund för fortsatt utvecklingsarbete, även om denna arbetsform inte planeras att fortsätta kommande läsår.

För att stärka kvalitet, rättssäkerhet och likvärdighet i arbetet med särskilt stöd rekommenderas huvudmannen att inrikta det fortsatta arbetet på följande områden:

1. Rektors förutsättningar för arbetet med stödprocessen

Säkerställa att rektorer har tydliga uppdrag och förutsättningar att leda, följa upp och analysera arbetet med särskilt stöd, till exempel genom ett väl fungerande stöd från barn- och elevhälsan, specialpedagogisk kompetens och andra stödfunktioner.

2. Likvärdighet mellan skolenheter

Analysera skillnader i arbetet med särskilt stöd mellan skolenheter och stadier samt identifiera utvecklingsbehov, exempelvis genom återkommande uppföljning och granskning, i syfte att stärka rättssäkerheten och likvärdigheten.

Som en del av uppföljningen bör huvudmannen årligen genomföra slumpmässiga granskningar av åtgärdsprogram. För att säkerställa en rättssäker och likvärdig hantering bör Skolverkets blankett för dokumentation av *beslut om åtgärdsprogram för elev i behov av särskilt stöd* användas.

3. Underlag för uppföljning och analys

Säkerställa att huvudmannen har tillgång till ett tillförlitligt och jämförbart underlag för att följa upp kvaliteten i arbetet med särskilt stöd, exempelvis genom tydliga rutiner för dokumentation och ändamålsenligt systemstöd.

Planerade arbetsinsatser på skolenheterna läsåret 2026/2027

Förbättringsarbetet med särskilt stöd som bedrivits sedan mars 2025 har tydliggjort behovet av att ytterligare stärka rektorsrollen som pedagogisk ledare och som ansvarig för att leda och samordna elevhälsoarbetet. Ett sådant ledarskap är centralt för att skapa en inkluderande och likvärdig skola med tillgängliga lärmiljöer samt för att säkerställa kvalitet och rättssäkerhet i processen kring särskilt stöd. Arbetet har även synliggjort att en väl fungerande och kontinuerlig samverkan mellan rektor, lärare, specialpedagoger och den centrala barn- och elevhälsans professioner är avgörande för att tidigt uppmärksamma elevers behov och säkerställa att rätt stödinsatser sätts in i rätt tid.

Mot bakgrund av detta förbättringsarbete inriktas utvecklingsarbetet under läsåret 2026/2027 på rektorernas uppdrag att, med stöd i forskning och beprövad erfarenhet, vidareutveckla arbetssätt för pedagogiskt ledarskap, elevhälsoarbete och kollegialt lärande. Fyra rektorer som har genomgått fortbildningen *Leda elevhälsa* vid Göteborgs universitet kommer, i samverkan med huvudmannen, att ansvara för planering, genomförande och uppföljning av utvecklingsarbetet.

Det är rektor som fattar beslut om åtgärdsprogram och ansvarar för att leda, samordna och hålla samman processen. I detta ingår att säkerställa att rätt stödform används samt att beslut dokumenteras, följs upp och utvärderas på ett rättssäkert sätt.

Specialpedagogerna har ett tydligt ansvar för det operativa arbetet med pedagogiska utredningar och åtgärdsprogram för elever i behov av särskilt stöd. Uppdraget omfattar analys av elevens behov, konkretisering av åtgärder samt formulering av tydliga och uppföljningsbara mål i åtgärdsprogrammet. Inom ramen för utvecklingsarbetet läsåret 2026/2027 organiseras detta arbete så att specialpedagogerna ges strukturerade förutsättningar för kollegialt lärande och gemensam professionsutveckling, i syfte att stärka kvaliteten, likvärdighet och samsyn i det specialpedagogiska arbetet.

De fyra rektorer som leder utvecklingsarbetet tillsammans med huvudmannen kommer även att delta i planering och uppföljning av specialpedagogernas arbete. På så sätt stärks den gemensamma helhetsförståelsen mellan ledning och specialpedagoger, och utvecklingsarbetet genomförs i ett sammanhållet arbete kring utredningar, åtgärdsprogram och rektors pedagogiska ledarskap.

Huvudmannen ansvarar för den övergripande uppföljningen av arbetet i syfte att säkerställa likvärdighet mellan skolenheterna. Som en del av detta genomför huvudmannen bland annat en årlig slumpmässig granskning av åtgärdsprogram för att följa kvaliteten i arbetet och bedöma om utvecklingsarbetet bedrivs i avsedd riktning.

Barnrätt – med utgångspunkt i artiklar enligt lag 2018:1197

Barnkonventionen är sedan 2020 svensk lag och ska beaktas i alla beslut och åtgärder som rör barn. Av särskild betydelse i denna rapport är principen om barnets bästa (artikel 3), barns lika rättigheter och icke-diskriminering (artikel 2), rätten till utveckling och utbildning (artiklarna 6, 28 och 29) samt barnets rätt att komma till tals (artikel 12).

Rapporten visar att arbetet med särskilt stöd har stärkts genom ökad systematik, tydligare arbetssätt och förbättrad samverkan inom elevhälsoarbetet. Dessa insatser bedöms bidra positivt till att barnets bästa i större utsträckning beaktas, eftersom elevers behov av stöd i högre grad kan identifieras, analyseras och bemötas på ett mer samordnat, likvärdigt och rättssäkert sätt. Ett väl fungerande elevhälsoarbete framstår i detta sammanhang som en central förutsättning för att barnkonventionens principer ska få genomslag i praktiken.

Samtidigt synliggör rapporten variationer i hur utredningar genomförs samt hur åtgärdsprogram utarbetas och följs upp mellan skolenheter. Sådana variationer innebär en risk för att barns rätt till stöd påverkas av organisatoriska eller lokala skillnader. Ur ett barnrättsperspektiv är detta problematiskt, eftersom artikel 2 betonar barns rätt till lika villkor och likvärdig utbildning oavsett skolenhet. Därutöver kan sena eller otillräckliga insatser påverka barnets rätt till utveckling och utbildning enligt artiklarna 6 och 28.

Ur ett barnrättsperspektiv är det centralt att elevens rätt att komma till tals enligt artikel 12 ges ett tydligt genomslag i stödprocessen. När elever ges möjlighet att beskriva sin skolsituation, förstå syftet med stödinsatserna och vara delaktiga i uppföljningen stärks både kvaliteten i åtgärderna och förutsättningarna för att stödet får avsedd effekt. En starkt delaktighet för såväl elev som vårdnadshavare, liksom en tydlig och fungerande kommunikation mellan hem och skola, är därmed en viktig förutsättning för att stödinsatserna ska vara konkreta, utvärderingsbara och verkningsfulla.

Elevhälsoarbetets förebyggande och hälsofrämjande roll är särskilt viktig ur ett barnrättsperspektiv. När elevhälsoarbetet bedrivs samordnat, långsiktigt och integrerat i skolans vardag stärks möjligheterna till tidig upptäckt av behov, helhetssyn kring elevens situation och stödinsatser som utgår från barnets samlade förutsättningar. Brister i elevhälsoarbetets organisering, kontinuitet eller samverkan riskerar däremot att leda till sena insatser och därmed påverka barnets rätt till utveckling, utbildning och delaktighet på ett negativt sätt.

Sammantaget bedöms rapportens rekommendationer vara förenliga med barnkonventionen och bidra till att stärka barnets bästa samt barns rätt till likvärdig utbildning, stöd och meningsfull delaktighet i frågor som rör deras skolgång.

Beslut av ledningsgruppen

Barn- och utbildningsförvaltningens arbete med särskilt stöd ska utgå från vägledande principer som betonar betydelsen av den lokala kontexten i förbättringsarbetet, en professionell och lärande kultur samt barnets och elevens perspektiv. Arbetet ska präglas av likvärdighet, rättssäkerhet och ett gemensamt ansvar genom hela styrkedjan, från huvudman till skolenhet. Dessa principer ska vara vägledande för hur arbetet med särskilt stöd planeras, genomförs, följs upp, utvärderas och utvecklas.

Ledningsgruppen beslutar att arbetet med särskilt stöd, inklusive utredning av elevers behov samt utarbetande, uppföljning och utvärdering av åtgärdsprogram, ska utgöra en central och återkommande del av huvudmannens systematiska kvalitetsarbete. Arbetet ska syfta till att stärka likvärdighet och kvalitet mellan skolenheter, säkerställa rättssäkra och tydliga processer samt främja tidiga, samordnade och förebyggande insatser.

Arbetet ska integreras i befintliga styr-, uppföljnings- och rapporteringsprocesser och följs upp årligen på huvudmannanivå.

Referenslista

- Skolinspektionen (2024). *En granskning av skolornas arbete med extra anpassningar och särskilt stöd*. Regeringsuppdrag.
[En granskning av skolornas arbete med extra anpassningar och särskilt stöd i de obligatoriska skolformerna och i fritidshemmet](#)
- Skolverket (2026). *Särskilt stöd i grundskolan – läsåret 2025/26*. Stockholm: Skolverket.
<https://www.skolverket.se/getFile?file=13409>
- SOU 2025:44 *Förbättrat stöd i skola*. Regeringskansliet.
<https://www.regeringen.se/contentassets/2cd8d2f5eb0544f3ba50d5f93087dec9/forbatttrat-stod-i-skolan-sou-202544.pdf>
- Skolverket (2022). *Allmänna råd om arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram*. Stockholm: Skolverket.
<https://www.skolverket.se/getFile?file=10021>
- Skollagen (2010:800).
[Skollag \(2010:800\) | Sveriges riksdag](#)
- Skolväsendets överklagandenämnd. (2018-11-29). Beslut rörande särskilt stöd i fritidshemmet, dnr 2018-1048.
<https://www.overklagandenamnden.se/vagledande-beslut/forskoleklassgrundskola/atgardprogram/>
- Regeringens proposition 2025/26:195 Förbättrat stöd i skola, Stockholm den 17 mars 2026
<https://www.regeringen.se/contentassets/90deb85eeb924ac4a4b5ef087529f68a/forbatttrat-stod-i-skolan-prop.-202526195.pdf>
- Skolverkets blankett för att dokumentera: Beslut om åtgärdsprogram för en elev som behöver särskilt stöd
<https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.skolverket.se%2Fdownload%2F18.16e41e37187062e13aec40%2F1683874291330%2FDokumentera%2520beslut%2520om%2520%25C3%25A5tg%25C3%25A4rdsprogram.docx&wdOrigin=BROWSELINK>
- Ackesjö, H. (2023). *Fritidshemmets bidrag till elevers måluppfyllelse: Ett omaka par eller enoreflekterad självklarhet?* Linnéuniversitetet.
<https://lnu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1912797/FULLTEXT01.pdf>
- Nilholm, C. (2025). *Perspektiv på specialpedagogik* (4:e uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Nilholm, C. (2025). *En inkluderande skola – Möjligheter, hinder och dilemman* (2:a uppl.). Lund: Studentlitteratur.